

Respons

Somalia: Hevndrap, rettssikkerhet og klanbeskyttelse i Somaliland

- Hvordan fungerer klanbeskyttelse i Somaliland?
- Hvor omfattende er forekomsten av hevndrap?
- Hvem er ofrene – gjerningsmennene eller deres slektninger?
- Er enkelte subklaner oftere i konflikt/hyppigere utsatt for hevndrap enn andre?
- Hvilken rolle spiller det formelle rettsvesenet?

Generelt om klanbeskyttelse og hevndrap i Somaliland

Individuell sikkerhet i det tradisjonelle somaliske samfunnet – og i dagens samfunn – er avhengig av klanens evne til å forsvare seg ved eventuelle angrep, og diya-gruppens evne til å betale kompensasjon. Beskyttelsen ligger først og fremst i at en stor og/eller militært sterk klan virker avskrekkende på en mulig angriper. Når en person har forårsaket død eller skade, må klanen hans betale diya (eller mag på somali), det vil si kompensasjon, til den drepte/såredes klan og nærmeste familie.¹ Straffen er med andre ord et kollektivt og ikke et individuelt ansvar. For mer informasjon om denne tematikken, se Landinfo (2012): Beskyttelse og konfliktløsningsmekanismer, Landinfo (2015): Klan og identitet, Le Sage (2005) og Menkhaus (2016, s. 10).

Somalisk tradisjonell rett, *xeer*, skiller mellom fem kategorier lovbrudd og krenkelseser:

- Drap (somalisk: *diil*): forsettlig, overlagt drap og uaktsomt drap
- Skader (*qoon*): overfall, voldtekt, kidnapping
- Skade på eiendom: ildspåsettelse, innbrudd og tyveri

---

¹ Kompensasjonen for en manns liv er 100 kameler eller tilsvarende i andre verdier. Det er likevel visse variasjoner avhengig av lokale avtaler; *xeer* (Lewis 1998, s. 177-182; van Notten 2005). Kompensasjonen for en kvinne er halvparten av en manns.

- Ærekrenkelse (*dhalil*): ryktespredning, utroskap, ekteskap med en kvinne som er lovet bort til en annen, forårsake skade på en annens gjest
- Kontraktsbrudd

Det er bare ved drap familien til den drepte kan kreve hevn (på somali: *aano, argoosi*) – det vil si et liv for et liv – vanligvis for tapet av en mannlig slektning, uavhengig av om drapet er overlagt eller uaktsomt. Drap begått innad i familien utløser derimot ikke hevndrap (van Notten 2005, s. 56; Lewis 1998, s. 257).

Lewis (1998, s. 243) peker på to viktige forhold som ikke bare kan utløse konflikter, drap og hevn, men som også forsterker konfliktene: begrenset tilgang på vann og beite i tørkesesongene, og mange konkurrerende subklaner i samme beiteområde. Ren kriminalitet eller tvister som kommer ut av kontroll og ender med drap, kan også resultere i hevn.

Tradisjonell somalisk rett tar primært sikte på kompensasjon (mag, diya), og dette er den vanligste løsningen i drapssaker. Drap på kvinner er uvanlig, og i likhet med barn², syke, funksjonshemmede, gamle og religiøse ledere, hører de til kategorien *biri-ma-geydo*, det vil si grupper som skal skånes i konflikt og som heller ikke ellers skal utsettes for overgrep. Gardner & El Bushra (2016, s. 4) peker også på at hevndrap rammer menn og begås av menn: «[...]is a form of male on male gender based-violence». Angrep på svake eller andre beskyttede grupper anses som feighet i somalisk tradisjon, og slike overgrep omtales som *hiiro*, det vil si hendelser som forårsaker varig bitterhet og motvilje mellom grupper.³ Et gammelt somalisk ordtak sier: «Man glemmer (konfiskert) eiendom, men man glemmer ikke en *hiiro*-hendelse» (Riraash et al.1998).⁴

Borgerkrigen og de årelange konfliktene i Sør-Somalia har trolig svekket disse verdiene, men tradisjonell rett, klantilhørighet og klannettverket er fortsatt sikkerhetsnett, og grunnfjellet, i det somaliske samfunnet. Samtlige Somalia-kjennere og ulike somaliske ressurspersoner har understreket dette i samtaler med Landinfo gjennom en årrekke, senest i Hargeisa i april 2016.

Hevndrap innebærer altså at den avdøde nærmeste mannlige slektninger har rett til å drepe en mann – og ikke nødvendigvis gjerningsmannen – på samme alder, og med samme status som den avdøde. Dermed risikerer gjerningsmannens sønn, bror, far eller andre (mannlige slektninger) i hans familie å måtte bøte med livet hvis partene ikke blir enige om kompensasjon, eller hvis kompensasjonen ikke betales i rett tid.

Den anerkjente antropologen og Somalia-kjenneren I.M. Lewis (1955; 1998), juristen og Somalia-kjenneren Michael van Notten (2005) og forskeren Andre Le Sage (2005) er noen av dem som har studert og beskrevet somalisk rett. De fremhever i likhet med ulike lokale somaliske kilder Landinfo har kommunisert med, kompensasjon som den foretrukne

² I både tradisjonell somalisk rett og sharia er man voksen når man er kjønnsmoden.

³ Affektdrap og vold mot kvinner forekommer selvsagt i Somalia som i alle andre land, men vi mangler statistikk. Oversiktene som finnes over voldshendelser og drap i Somalia, viser at kvinner rammes av tilfeldig politisk motivert vold fordi de er på feil sted til feil tid, men det er svært få tilfeller av overlagte eller forsettlig drap på kvinner (ACLED u.å.).

⁴ Slike hendelser kan utløse hevn, og drap på kvinner kan også i helt spesielle tilfeller utløse hevn. En lokal kilde (B) i Mogadishu sier at drap på kvinner med særskilt høy status i klanen, eksempelvis en fremtredende forretningskvinne eller politiker, kan utløse hevn. Men vedkommende kunne ikke gi konkrete eksempler på slike hendelser (elektronisk kommunikasjon 28. september 2016).

løsningen i drapssaker. I situasjoner hvor drapsmann og offer tilhører ulike klaner, og drapet er overlagt, vil imidlertid offerets familie oftere kreve at drapsmannen må bøte med livet, enn ved drap innad i en diya-gruppe som tradisjonelt blir løst uten blodsutgytelse (Lewis 1955, s. 107–108; 1998, s. 244; elektronisk kommunikasjon med lokal kilde (B) i Mogadishu 26. og 28. september 2016).⁵

Svake klaner eller grupper har tradisjonelt søkt beskyttelse gjennom å knytte seg til de dominerende klanene i et gitt område. Konfliktene i kjølvannet av borgerkrigen og al-Shabaabs nærvær i Sør- og Sentral-Somalia, har til en viss grad påvirket disse mekanismene, men i mindre grad i Somaliland.

Hvem retter hevndrap seg mot – gjerningsmennene eller deres slektninger?

Ofrene for hevndrap er primært gjerningsmannen, men en av hans nærmeste mannlige familiemedlemmer kan rammes hvis gjerningsmannen rømmer. Hevnen kan også rettes mot en mer betydningsfull person enn drapsmannen, særlig hvis offeret har en høy posisjon (elektronisk kommunikasjon, lokal kilde i Mogadishu 28. september 2016). Slike hendelser kan også eskalere og føre til at flere blir drept, og kan ramme selv fjernere slektninger enn hva tradisjonell rett åpner for. På spørsmål om tidsperspektivet ved risikoen for å bli offer for hevndrap, opplyste en lokal kilde i Hargeisa at hevndrap kan skje ti år eller mer etter et drap. Selv drap begått utenlands, kan hevnes i Somaliland (kilde A, samtale i Hargeisa, 16. april 2016).

Forekomsten av hevndrap i Somaliland

Omfanget av hevndrap i Somaliland er usikkert. Det finnes ingen statistikk eller systematisk oversikt over slike drap, men ifølge rapporten *The impact of war on Somali men and its effects on the family, women and children* (Gardner & El-Bushra, 2016, s. 4), angår dette mange:

[...]Aano or revenge killing is a form of male on male gender based-violence and a war-related phenomenon that appears quite widespread but is under-reported. The study found the threat of assassination is an everyday fear for many men, in some parts of the north and south, limiting mobility and work opportunities.

Somalia-kjenneren Gundel (2006, s. 24) skriver:

Revenge killing is one of the main risks against peace and stability in SL, because of their inherent character of escalation in which a conflict between individuals from two subclans can develop into a major inter-clan conflict.

En lokal ressursperson (kilde A, samtale i Hargeisa, 16. april 2016) hevdet at hevndrap er svært vanlig i Sool-regionen. I denne regionen er det ikke bare de nærmeste slektningene til en drapsmann som risikerer å bli tatt av dage, men også fjernere slekt utenfor regionen. Slike drap er ifølge denne kilden mest utbredt mellom ubeslektede klaner og subklaner, og denne vurderingen er i tråd med kunnskapen som formidles av Lewis og andre Somalia-kjennerne. Årsakene til den høye forekomsten i Sool er ifølge den lokale ressurspersonen utbredelsen av

---

⁵ De lokale kildene er anonymisert av hensyn til deres arbeidssituasjon og/eller sikkerhet.

våpen som trolig er høyere på landsbygda enn i urbane deler av Somaliland.⁶ Dessuten er tradisjonen sterk i dette området, men kilden la til at hevndrap også forekommer i Sanaag.⁷ Dette synspunktet ble delt av representanter for organisasjonen YOVENCO (samtale i Berbera, 17. april 2016), som for øvrig påpekte at hevndrap forekommer i hele Somaliland.

En gjennomgang av ukentlige nyhets- og sikkerhetsrapporteringer for perioden fra 26. desember 2014 til 18. september 2016,⁸ viser at det i løpet av denne perioden ble rapportert om 19 drap i Somaliland⁹ som eksplisitt ble knyttet til hevn.¹⁰ Ti av de drepte var ofre i ett sammenstøt mellom to Dhulbahante-subklaner sørvest for byen Las Anod i Sool-regionen.¹¹ Seks av de andre drapene skjedde i Togdher-regionen. I lys av dette tallet er det vanskelig å hevde at hevndrap er svært utbredt, og dette underbygger beskrivelsene i litteraturen om kompensasjon som den vanligste løsningen.

Er enkelte subklaner oftere i konflikt/hyppigere utsatt for hevndrap enn andre?

Landinfo diskuterte dette spørsmålet med kilder i Somaliland i april 2016. Deres oppfatning var at hevndrap er vanligere i Sool og Sanaag enn i andre regioner. I disse to regionene lever både Issaq-klanene Habr Ja'allo og Habr Yonis, og Darood-klanene Warsangeli og Dhulbahante side om side. De har tradisjonelt hatt nære bånd gjennom ekteskap, sosiale og økonomiske bånd og felles xeer (tradisjonell rett og avtaler). Til tross for dette har flere av klanene en konfliktfylt historie. Lewis (1998, s. 247–253) omtaler årelange konflikter mellom enkelte av disse klanene som bunner i konkurransen om lokale ressurser som beiteland og tilgang til vann. I nyere tid er denne konkurransen skjerpet fordi tørkeperiodene kommer hyppigere, og politiske rivaliseringer spiller inn. Puntlands krav på deler av Sool og den østlige delen Sanaag og etableringen av den såkalte Khatumo State, har splittet befolkningen og deres lojaliteter i disse områdene.¹²

---

⁶ Ifølge Hammond (2013, s. 23) hadde 41 % av respondentene med urban bakgrunn våpen, på landsbygda var andelen 49 %. Blant folk i høyere innteksgrupper var andelen 59 %. Studien omfattet et utvalg på 378 husholdninger og 21 fokusgrupper i to av Buraos nabolag og ti rurale bosetninger.

⁷ Det er verdt å merke seg at Sool og østre del av Sanaag er områder som også Puntland gjør krav på. I disse områdene er Darood-klanene Dhulbahante og Warsangeli de dominerende klanene.

⁸ Disse nyhets- og sikkerhetsrapporteringene er ikke offentlige, men en base fra ACLED (2016), Armed Conflict Location & Event Data Project, gir noe tilsvarende tall. Denne basen kan i likhet med all annen informasjon om hendelser i Somalia være unøyaktig. Informasjonen er i stor grad basert på enkeltkilder og er ikke verifisert.

⁹ Antallet innbyggere i Somaliland er anslått til 2,9 millioner (UNFPA & Federal Republic of Somalia 2014). Innbyggertallet i Awdal, Woqooyi Galbeed (Hargeisa-området), Togdheer, Sool og Sanaag er henholdsvis ca. 673 000, 1 240 000, 700 000, 320 000 og 540 000.

¹⁰ Hevn kan også ligge til grunn for andre drap som ble begått i denne perioden, men det omtales ikke i meldingene.

¹¹ Tallet på drepte i dette sammenstøtet spriker hos ulike kilder. Ifølge Hasan (2016) ble 40 mennesker drept.

¹² Bradbury (2008, s. 197) peker på at Harti-klanenes (det vil si Majerteen, Dhulbahante og Warsangeli) politiske tilknytning og lojalitet er splittet mellom Somaliland, Puntland og Somalia, og at denne splittelsen er ansett som «en av de dypeste skillelinjene i moderne somalisk politikk». Myndighetene i Hargeisa har blant annet ikke lyktes i å etablere effektiv administrasjon i disse områdene. Issaq-klanen Habr Ja'allo har også hatt et anstrengt forhold til de styrende i Hargeisa som de mener er dominert av de andre Issaq-klanene Habar Awal og Habar Yunis (Bradbury 2008, s. 134).

Hvilken rolle spiller det formelle rettsvesenet?

Somaliland har et formelt rettsvesen¹³, men selv i byene hvor domstolene fungerer, i motsetning til på landsbygda hvor formelle domstoler ikke finnes, er xeer den vanligste konfliktløsningsmekanismen. Det forekommer at drapsmenn stilles for en ordinær domstol, enten etter å ha blitt pågrepet av politiet eller av offerets familie. Hvis saken løses mellom partene og slektningene krever løslatelse, motsetter ikke domstolene seg det (OCVP 2016a; lokal kilde A, samtale i Hargeisa 16. april 2016).

På spørsmål om politiet kan beskytte folk som frykter å bli ofre, forklarte en lokal ressursperson med betydelig kunnskap om konflikter i regionen (kilde A, samtale i Hargeisa, 16. april 2016) at det ikke er mulig, og derfor holder man seg unna områder hvor man løper en risiko, eller sørger for å ha beskyttelse. Ulike studier (OCVP 2016a; b, OCVP 2015a; b) viser for øvrig at det er forskjell mellom folks holdninger og deres handlinger i den forstand at folk har tillit til domstolene og politiet, men bruker likevel klaneldre eller religiøse ledere for å løse tvister og konflikter. Det skyldes trolig at folk forstår det tradisjonelle systemet bedre.

Om Landinfos responser

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos responser er basert på opplysninger fra nøye utvalgte informasjonskilder, og kan bygge på både skriftlig og muntlig kildemateriale. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo, og er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema. Responsene er utarbeidet innenfor korte frister, og kildegrunnlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

Skriftlige kilder

- ACLED, dvs. Armed Conflict Location & Event data Project (2016). *Country files. Somalia*. Brighton: Armed Conflict Location & Event data Project. Tilgjengelig fra <http://www.acleddata.com/wp-content/uploads/2016/01/Somalia-file.xlsx> [lastet ned 5. oktober 2016]
- Bradbury, M. (2008). *Becoming Somaliland*. London: Progressio.
- Gardner, J. & El-Bushra J. (2016, februar). *The impact of war on Somali men and its effects on the family, women and children*. [s.l.]: Rift Valley Institute. Tilgjengelig fra http://riftvalley.net/publication/impact-war-somali-men-and-its-effects-family-women-and-children#.V_So1BKUJZE [lastet ned 28. september 2016]
- Gundel, J. (2006, november). *The Predicament of the "Oday"*. Nairobi: Danish Refugee Council & Novib- Oxfam. Tilgjengelig fra

---

¹³ Rettsvesenet i Somaliland er tredelt; det formelle (sekulære), sharia-domstoler og det tradisjonelle.

Respons Somalia: Hevndrap, rettssikkerhet og klanbeskyttelse i Somaliland

http://www.logcluster.org/sites/default/files/documents/Gundel_The%2520role%2520of%2520traditiona%2520structures.pdf [lastet ned 28. september 2016]

- Hammond, L. (2013, november). *Safety, Security and Socio-Economic Wellbeing in Somaliland*. London: SOAS, University of London, Geneva International Centre for Humanitarian Demining & Danish Demining Group. Tilgjengelig fra <http://eprints.soas.ac.uk/17411/1/SOAS%20DDG%20Report.pdf> [lastet ned 28. september 2016]
- Hasan, Y.M. (2016, 2. juli). Somaliland: Committee of Traditional Leaders to Reconcile Clans Warring in Sool Region. *Somaliland Sun*. Tilgjengelig fra <http://www.somalilandsun.com/politics/9181-somaliland-committee-of-traditional-leaders-to-reconcile-clans-warring-in-sool-region> [lastet ned 28. september 2016]
- Landinfo (2012, 6. juli). *Somalia: beskyttelse og konfliktløsningsmekanismer*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://www.landinfo.no/asset/2109/1/2109_1.pdf [lastet ned 28. september 2016]
- Landinfo (2015, 1. oktober). *Klan og identitet*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://www.landinfo.no/asset/3232/1/3232_1.pdf [lastet ned 28. september 2016]
- Le Sage, A. (2005, juli). *Stateless Justice in Somalia. Formal and Informal Rule of Law Initiatives*. Geneva: The Centre for Humanitarian Dialogue. Tilgjengelig fra https://www.files.ethz.ch/isn/20303/Somalia_stateless_justice.pdf [lastet ned 28. september 2016]
- Lewis, I.M. (1955). *Peoples of the Horn of Africa. Somali, Afar and Saho*. London: International African Institute.
- Lewis, I.M., (1998). *A Pastoral Democracy*. Oxford: James Currey.
- Menkhaus, K. (2016, april). *Non-State Security providers and Political Formation in Somalia*. Kitchener: Centre for Security Governance. Tilgjengelig fra http://www.secgovcentre.org/files/www/NSSPs_in_Somalia_April2016.pdf [lastet ned 28. september 2016]
- OCVF (2015a). *Comparative District Conflict And Security Assessment Report For Gabiley 2013/2015*. Hargeisa: OCVF. Tilgjengelig fra [http://ocvp.org/docs/2015/3Wave/Gabiley%20Comparative%20\(20150526\).pdf](http://ocvp.org/docs/2015/3Wave/Gabiley%20Comparative%20(20150526).pdf) [lastet ned 28. september 2016]
- OCVF (2015b). *Comparative District Conflict And Security Assessment Report For Berbera 2013/2015*. Hargeisa: OCVF. Tilgjengelig fra http://ocvp.org/docs/2015/2Wave/Berbera%20Comparative%20DCSA%20Report%20V5%20_1_.pdf [lastet ned 28. september 2016]
- OCVF (2016a, mars). *District Conflict and Security Assessment Report. Zeila District*. Hargeisa: OCVF. Tilgjengelig fra <http://ocvp.org/docs/2015/Wave6/Zeila%202016.pdf> [lastet ned 28. september 2016]
- OCVF (2016b, mars). *District Conflict and Security Assessment Report. Odweyne*. Hargeisa: OCVF. Tilgjengelig fra <http://ocvp.org/docs/2015/Wave6/Odweyne2016.pdf> [lastet ned 28. september 2016]
- Riraash, M.A. et al. (1998, februar). *Spared from the spear. Traditional Somali behaviour in warfare*. Nairobi: Somalia delegation & International Committee of the Red Cross. Tilgjengelig fra <http://dSPACE-roma3.caspur.it/bitstream/2307/2662/1/Spared%20from%20the%20spear.pdf> [lastet ned 28. september 2016]
- UNFPA & Federal Republic of Somalia (2014, oktober). *Population Estimation Survey 2014. For the 18 Pre-War Regions of Somalia*. Nairobi: UNFPA. Tilgjengelig fra <http://somalia.unfpa.org/sites/arabstates/files/pub-pdf/Population-Estimation-Survey-of-Somalia-PSS-2013-2014.pdf> [lastet ned 28. september 2016]
- van Notten, M. (2005). *The Law of the Somalis*. Trenton: Red Sea Press.

Respons Somalia: Hevndrap, rettssikkerhet og klanbeskyttelse i Somaliland

Muntlige kilder

- Lokal kilde (A). Samtale i Hargeisa 16. april 2016.
- Lokal kilde (B). Elektronisk kommunikasjon 26. og 28. september 2016.
- Representanter for YOVENCO, Youth Volunteers for Development and Environment. Samtale i Berbera 17. april 2016.

© Landinfo 2016

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.